

PRIKAZI KNJIGA – BOOK REVIEWS – BUCHBESPRECHUNGEN

Ljiljana Šarić

Sveučilište u Oslu, ILOS

Jerzy Bartmiński, 2009. *Aspects of cognitive ethnolinguistics*. Ed. by Jörg Zinken [*Advances in Cognitive Linguistics*]. London – Oakville: Equinox. ix + 250 str. (ISBN 978-1-84553-342-7)

Knjiga *Aspects of cognitive ethnolinguistics* donosi šesnaest studija poljskog lingvisti Jerzyja Bartmińskoga. Njegovi su istraživački interesi koncentrirani na odnos jezika, kulture i uma. Autor je pokretač te glavni urednik međunarodnog časopisa *Etnolingwistyka*.¹ Neke su studije u *Aspektima kognitivne etnolingvistike* napisane posebno za ovu knjigu, neka su poglavlja temeljito prerađene prethodno objavljene studije, dok su ostale studije revidirane verzije Bartmińskijevih radova objavljenih između 1986. i 2006. u različitim poljskim publikacijama. Prvo je poglavlje u knjizi uredničko, autor mu je Jörg Zinken.

Zajedno sa svojim suradnicima Bartmiński je razvio osobit pristup proučavanju jezika u kontekstu kulture, sustavno istražujući sociokulturalnu poziciju govornika. Izvorište je tog pristupa u autorovu proučavanju poljskog folklor (Bartmiński 1973). Jörg Zinken je u kraćoj studiji (Zinken 2004) predstavio Bartmińskijev kognitivnolingvistički model engleskom čitateljstvu, nazvavši ga “Lublinska etnolingvistička škola”, te pokazao primjenjivost tog modela na korpusno proučavanje metafora u javnom diskursu. Ponajprije zbog jezične barijere, detalji o radu lublinskog istraživačkog kruga ostali su gotovo nepoznati izvan nekih istočnoeuropskih filoloških krugova. Ova knjiga čini najznačajnije Bartmińskijeve radove prvi put dostupnima na engleskom jeziku.

Uvodno Zinkenovo poglavlje (*The Ethnolinguistic School of Lublin and Anglo-American cognitive linguistics*) dotiče paralele između Bartmińskijeve kognitivne etnolingvistike i angloameričke kognitivne lingvistike (primjerice, Lakoff & Johnson 1980; Lakoff 1987; Frank et al. 2008), kao i posebnosti Bartmińskijeva pristupa, čija je jedinstvena karakteristika utemeljenost analiza

¹ Časopis je počeo izlaziti 1988. Prvih deset brojeva prikazala je Pintarić (1998/1999).

na iznimno bogatoj zbirci etnolingvističke građe koja uključuje, primjerice, pjesme, poslovice, i ispitivanja stavova izvornih govornika.

Drugo poglavlje (*What is cognitive ethnolinguistics*) Bartmiński posvećuje terminološkim pitanjima: pitanju odnosa naziva etnolingvistika, kulturalna lingvistika i antropološka lingvistika. Nadalje, osvrće se na razvoj slavenske etnolingvistike, te temeljne postulate lublinskog etnolingvističkog istraživanja. Autor povezuje oživljavanje etnolingvistike na istočnoeuropskom i srednjoeuropskom prostoru u posljednjim desetljećima 20. stoljeća s raspadom Sovjetskog Saveza i Istočnog bloka, te s istodobnim buđenjem intenzivnog zanimanja za jezik u njegovoj ulozi stvaranja i održavanja identiteta. Osvrćući se na opseg etnolingvistike te pitanje znači li njezina zaokupljenost kulturom izlaženje iz “istinske” lingvistike, Bartmiński odbija koncept jezika kao autonomnog koda ističući da je kultura, kao njegova neotuđiva komponenta, uvijek prisutna u jeziku. Bartmińskijev etnolingvistički koncept nastoji otkriti tragove kulture u svekolikom jezičnom materijalu, u značenju riječi, frazeologiji, tvorbenim obrascima, sintaksi i strukturi teksta, nastojeći rekonstruirati pogled na svijet utkan u jezik onako kako ga projicira subjekt koji doživljava i govori. Ovo poglavlje ukratko uvodi skup osnovnih, međusobno povezanih koncepata kognitivne etnolingvistike kojima će se sljedeće studije u knjizi detaljnije baviti, a to su: jezični pogled na svijet i vrijednosti koje su mu temelj, stereotipi kao sastavnica lingvističkog pogleda na svijet, kognitivna definicija kao metoda opisa stereotipa, gledište i perspektiva, profiliranje, te subjekt konceptualizacije i profiliranja.

Treće poglavlje (*Linguistic worldview and how to reconstruct it*) razmatra ključnu kategoriju kojom je zaokupljena lublinska etnolingvistika: jezični pogled na svijet koji se definira kao “u jezik utkana interpretacija stvarnosti izraziva u sudovima o svijetu, ljudima, stvarima ili događajima” (str. 23): ona je nedvojbeno subjektivna, antropocentrična, ali i intersubjektivna, odnosno društveno uvjetovana. Jedan te isti jezik može izražavati više od jednoga jezičnog pogleda na svijet. Kako on povezuje sve jezične razine u koherentan skup komunikacijskih sredstava, Bartmińskijev koncept očito je povezan s kognitivnim pristupima jeziku koji naglašavaju njegove komunikativne funkcije. U rekonstrukciji jezičnog pogleda na svijet, prva je važna razina analize leksik. Za Bartmińskoga, leksičko značenje obuhvaća nadređenu kategoriju hiperonima, karakteristike pripisane nekom entitetu na temelju enciklopedijskog znanja o njemu, kao i subjektivne faktore povezane s određenom riječju, njezine kulturalne konotacije. Na primjeru natuknice *koń* (str. 30–31) iz rječnika *Słownik stereotypów i symboli*

ludowych (SSSL, 1996–1999),² Bartmiński pokazuje kako se lingvistički pogled na svijet rekonstruira preko hiperonimskih i hiponimskih veza u koje riječ ulazi, te preko njezinih izvedenica i tvorbenih uzoraka. Svrha je takvog opisa rekonstruirati “u društvo ukorijenjenu jezično-kulturalnu sliku nekog entiteta, odnosno njegov stereotip” (str. 31). Temeljna zamisao o stvaranju mreže konceptualnih veza povezuje ovaj pristup s kognitivnom semantikom (primjerice, Lakoff 1987). Ostale su važne kategorije za rekonstrukciju jezičnog pogleda na svijet frazemi, gramatika te tekstovi (primjerice, poslovice kao najkraći tekstovi sa stereotipima). Uz to se u obzir mora uzeti i ono što Bartmiński naziva “adlingvističkom” građom (str. 34), primjerice, konvencionalizirani uzorci ponašanja zajednice. U metodi istraživanja jezičnog pogleda na svijet, posebno se mjesto daje upitnicima jer istraživanje temeljeno na njima omogućuje pristup jezičnoj svijesti govornika.

Prema Bartmińskom, jezični pogled na svijet izveden je iz eksplicitnog ili implicitnog vrijednosnog sistema. Valuaciji je posvećeno četvrto poglavlje (*Values as the foundation of linguistic worldview*). Složeni je odnos jezika i vrijednosti uvjetovan time što je jezik uz sredstvo vrednovanja, i izvor informacija o vrijednostima prihvaćenima unutar određene zajednice govornika, a jezik je i nositelj vrijednosti (str. 40). U ovom poglavlju Bartmiński uspostavlja odnos između vrijednosti i stereotipova. Na primjeru reda riječi u ustaljenim izrazima (str. 47), Bartmiński pokazuje kako red riječi otkriva vrijednosne stavove: prva riječ upućuje na ono čemu se pridaje veća vrijednost. *Ojciec i syn* u poljskome kao i ekvivalenti tog izraza u drugim evropskim jezicima otkrivaju da je vrijednosni stav povezan s odraslom dobi. Shvaćanje po kojem vrijednosti ne upravljaju samo ljudskim postupcima, nego i kategorizacijom (str. 46), u skladu je s Langackerovim (2008: 55 i d.) shvaćanjem konstrukcije značenja (*construal*). Zaključak ovog poglavlja naglašava važnost kulturalnih faktora u procesima vrednovanja.

Peto poglavlje (*The stereotype as an object of linguistic description*) posvećeno je razradi interdisciplinarnog koncepta stereotipa:³ pruža pregled shvaćanja

² O strukturi rječnika usp. Bartmiński (1996) (dostupno na: <http://www.rastko.rs/projekti/etnoling/delo/12018>).

³ Bartmiński upotrebljava naziv “stereotip” sinonimno s “jezičnom slikom” (str. 134) te “multidimenzionalnom slikom entiteta ... socijalno stabilnim osnovnim skupom obilježja nekog mentalnog objekta” (str. 144), analizirajući, primjerice, stereotip sunca u poljskom u desetom poglavlju. U nekim kontekstima, ovaj naziv upućuje na stereotipne sudove o narodima i funkcionira kao sinonim za „etnički stereotip“, primjerice u četrnaestom poglavlju u kojem se razmatra poljski stereotip Nijemaca.

stereotipa u sociologiji i pragmatici, nadalje, pregled istraživanja veze stereotipa i referencije, funkcioniranja stereotipa u govornim činovima, te jezičnih struktura u kojima se stereotipi javljaju.

SSSL, ističe Bartmiński, slijedi semantički pristup stereotipima⁴ (koji se uglavnom usredotočuje na značenja povezana s imenima naroda), kao i Lippmanovo (1997 [1922]) shvaćanje stereotipa kao “slika u glavama” povezanih s entitetima. SSSL prati i Putnamov (1975) pristup koji prepoznaje stereotipe u gotovo cijelom leksičkom blagu svakog jezika. Za Bartmińskog, stereotip je “stabilna veza značenja ... koja se stvara izravno, ukorijenjena u kolektivnom pamćenju na razini leksemse specifičnosti” (str. 62). Lingvističke varijante stereotipa mogu biti *topoi* – rečenice koje entitetima pripisuju određena svojstva -- idiomi, te formulaični izrazi koji se smatraju najvažnijom varijantom stereotipa.

Šesto poglavlje (*The ‘cognitive definition’ in the description of stereotypes*) stavlja naglasak na tipove definicija u opisima značenja u rječniku SSSL. Kognitivna definicija jedan je od ključnih pojmova ove knjige, a cilj joj je otkriti način na koji govornici vide određeni entitet. U kognitivnoj su definiciji enciklopedijsko znanje, običaji i vjerovanja dio značenja. Za razliku od znanstvenih i taksonomskih definicija čestih u rječnicima, kognitivne definicije uključuju konotacije (koje Bartmiński upotrebljava kao sinonime “sadržaju” i “intenziji”), te prikazuju značenje riječi kao kulturom uvjetovanu interpretaciju. Bartmińskijeva definicija poljske riječi *deszcz* (kiša) pokazuje narav takvih definicija: to su prilično opširni opisi koji uključuju tradicionalno i popularno znanje. Jezik je Bartmińskijevih definicija razgovorni, te pokušava razotkriti odnose različitih komponenti prisutnih u kolektivnoj svijesti govornika. U temelju je kognitivne definicije koncept tipičnoga objekta (koji je u skladu s konceptom prototipnog objekta E. Rosch’s (1978)), te njegova stereotipna obilježja. Kriterij stereotipnosti je, primjerice, ponavljanje obilježja: na takva ponavljana obilježja upućuju pridjevi koji se često pojavljuju s određenim imenicama.

Sedmo poglavlje (*Viewpoint, perspective, and linguistic worldview*), bavi se jezičnim pogledom na svijet koji je usredotočen na subjekt – gledištem i perspektivom virtualnog govornika i govornikovom interpretacijom jezično izražene stvarnosti. “Gledište” je subjektivno-kulturalni faktor odlučujući za način upućivanja na neki objekt, a uključuje kategorizaciju, način nastanka imena objekta, te izbor obilježja koja se objektu u konkretnim iskazima pripisuju. Na primjerima se pokazuje kako su različiti poljski leksemi za imenovanje duhova i

⁴ Uz njega u poljskoj tradiciji postoji i formalni pristup.

demona povezani s gledištem: imena su izvedena, primjerice, od navodnih aktivnosti tih bića, te njihovih posljedica. Bartmiński naglašava da su gledišta povezana s ljudskim aktivnostima u različitim domenama, te da je pojam gledišta odlučujući za stilističku identifikaciju varijanti u jeziku. Dok je kolokvijalni stil temeljen na antropocentričnom, subjektivnom gledištu “običnih ljudi”, znanstveni stil racionalizira i dekonkretizira sliku stvarnosti pretpostavljajući neosobno i normativno gledište. Perspektiva je povezana sa skupom onih obilježja nekog objekta koje govornici uzimaju u obzir: to je informacija koju objekti pružaju kad su viđeni s određene strane. U perspektivu ulaze veze među obilježjima nekog objekta, broj tih veza, njihov raspored i struktura. Dio rječničkih definicija trebala bi biti ona obilježja objekata koje govornici smatraju važnima: Bartmiński smatra problematičnima znanstvene definicije koje ne uvažavaju svakodnevnu jezičnu svijest onako kako to čine kognitivne definicije.

Osmo poglavlje (*Profiling and the subject-oriented interpretation of the world*) posvećeno je profilu i profiliranju, kategorijama koje su u samom središtu cijeloga skupa drugih koncepata: gledišta, iskustvenog okvira, te scene. Bartmińskijevo razumijevanje profila bliže je onom A. Wierzbicke (1992; 1996) negoli Langackerovu (1991) (o razlikama piše Wasiuta (2008)). Njegovo razumijevanje iskustvenog okvira šire je od onoga koje se susreće u standardnoj kognitivističkoj literaturi jer uključuje ne samo ono što se vidi i konceptualizira, nego i ono što je kulturalno utemeljeno u, primjerice, ritualiziranim oblicima ponašanja, vjerovanjima, emocijama, valuaciji (str. 89). Profiliranje se događa pri kategorizaciji objekata u kojoj se biraju određena svojstva u okviru kojih se objekti kategoriziraju. Profil je inačica slike nekog objekta koja je stvorena izborom i rasporedom sa znanjem o svijetu povezanih komponenti. Bartmiński naglašava da različiti profili nisu različita značenja (str. 93), već da su oni organizacijska načela semantičkog sadržaja. Profiliranje je subjektivno stvaranje pogleda na svijet koje podrazumijeva specifičnu lokaciju i perspektivu.

Profiliranje ostaje jedna od tema devetog poglavlja (*The subject's viewpoint(s) in language, text, and discourse*) koje proširuje raspravu o gledištu. Prvi je dio poglavlja posvećen percepciji. Slijedeći načelo kognitivne definicije, Bartmiński istražuje kako izvorni govornici poljskog konceptualiziraju percepciju te s tim ciljem razmatra poljske riječi povezane s konceptom gledanja i viđenja. Pretpostavka je da pojedinačne riječi te koncepte profiliraju različito, i to tako što neke aspekte ističu ili zanemaruju. Etnolingvistički opis leksema za percepciju usredotočuje se na osjetilna i mentalna značenja koja evociraju kulturalni i psihološki kontekst. Rasprava obuhvaća različite parametre gledanja: njegov

subjekt i objekt, instrumente i pomoćna sredstva, vidno polje, prvi i drugi plan, kut gledanja, točku promatranja (fizičku lokaciju), gledište (lokaciju u širem kognitivnom smislu), te perspektivu. U ostatku poglavlja slijede rasprava i primjeri vezani uz odnos individualnih i uopćenih gledišta, supostojanje različitih gledišta u tekstu i diskursu, preklapanje gledišta u istim tekstovima, te kognitivne i političke motivacije različitih gledišta.

Ostatak studija (poglavlja 10–16) rasprave su o pojedinačnim temama utemeljene na pretpostavkama razrađenim u prethodnim poglavljima. Prva studija u ovom dijelu (deseto poglavlje, *The stereotype of the sun in folk Polish*) pruža vrlo dobru ilustraciju praktične primjene kategorija o kojima su raspravljala prethodna poglavlja. Slijedeći kognitivno definiranje, značenje se poljske riječi *słońce* prikazuje u mreži njezinih sintagmatskih i paradigmatičkih relacija u različitim semantičkim poljima. Objasnidbeni dio studije pruža etimološke podatke i parametre vezane uz tradicionalnu, popularnu sliku svijeta: što je sunce (primjerice, metaforičke reprezentacije sunca, složene slike kojih je dio), izgled sunca, te s njime povezani vrijednosni sudovi. Drugi dio studije sadrži materijal koji je temelj objasnidbenog dijela (zagonetke, molitve, pjesme, itd.). Sljedeća analiza posvećena je poljskom stereotipu majke (*The Polish stereotype of the mother: towards a cognitive definition*, pogl. 11): ona je u vezi s Lakoffovom analizom (1987: 74–76) koja uspostavlja nekoliko modela majke, te s kritikom A. Wierzbicke (1996) upućenoj Lakoffu. Da bi pokazao jezičnu sliku majke u poljskom jeziku, Bartmiński razmatra leksikografske definicije, rječotvorne i semantičke modele, metafore, kolokacije i frazeme, te etimologiju. Osvrće se i na rezultate dvaju ispitivanja stereotipa majke iz 1990-tih godina. Pitanja u istraživanju odnosila su se na svojstva “tipične” i “istinske” majke: ispostavilo se da su ti modifikatori imali velik utjecaj na popis dobivenih svojstava. Dok je slika “istinske” majke sadržavala idealizaciju (uzorke stereotipnog ponašanja s mitološkim elementima), slika je “tipične” majke bila čisto deskriptivna. Analizira se i slika majke u tekstovima (poslovice, domoljubnoj poeziji, propovijedima, narodnim pjesmama). Bartmiński zaključuje da koncept majke u Poljskoj i poljskom jeziku sadrži specifična obilježja povezana s poviješću Poljske. Različiti profili u jezičnoj i kulturalnoj slici majke u diskursu rezultat su različitih gledišta različitih govornika (npr. djeteta, odrasle osobe), ali su svi ti profili usidreni u temeljnom skupu obilježja rekonstruiranu na temelju raznovrsnih izvora. Treća studija (pogl. 12, *The Polish DOM (house/home) in its physical, social, and cultural aspects*) ispituje leksikografske definicije, izvedenice i suprotnosti poljske riječi *dom* (kuća), njezinu etimologiju i metaforizaciju koja uključuje tijelo, domovinu, svijet, materinji jezik, Europu kao kuću, kao i multidimenzionalnost te

riječi: koje su kategorije izvedene od onih temeljnih koje definiraju *dom* i kako one doprinose stvaranju posebnih tipova javnog diskursa (npr. kršćanskog, liberalnog, feminističkog) kojem je *dom* zajednički nazivnik. Trinaesto poglavlje (*The Polish OJCZYŻNA (homeland): its base stereotype and ideological profiles*) analizira riječ i koncept rijedak u svakodnevnoj komunikaciji, ali čest u javnom diskursu na temelju prikaza značenja riječi *ojczyzna* u rječniku, pjesničkih slika povezanih s njome, te stavova govornika. U vezi s ovim posljednjima, Bartmiński primjećuje promjenu u usporedbi rezultata iz 1990. i 2001: svakodnevni kriteriji (primjerice, boravište, mjesto rada, sigurnost) oslabili su, dok su psihološki i društveni ojačali (primjerice, emocionalne veze, nostalgija). Na temelju shematične konceptualne sfere domovine nastaje nekoliko ideoloških profila: profil obitelji i domovine, lokalna domovina, nacionalna domovina, domovina kao država, te javna i kulturalna domovina. Bartmiński se osvrće i na profil domovine u javnom diskursu.

Sljedeće je poglavlje (*Changes in the Polish stereotype of 'a German'*) utemeljeno na teoriji i metodi predstavljenoj u petom poglavlju. Upitnici su metoda istraživanja provedenog dvaput 1990. te dvaput 1993. Pokazuje se da poljska jezična i kulturna tradicija operira sa skupom temeljnih obilježja koja se pripisuju Nijemcima. Ta obilježja naznačuju distanciranost i osjećaj drugosti, a kombiniraju se s određenim stupnjem zanimanja i poštovanja. Studija pokazuje da se stereotipi mijenjaju te da se promjene javljaju na različitim razinama strukture stereotipa. Petnaesto se poglavlje (*Prawica 'right wing' and lewica 'left wing': profiles in contemporary discourse*) kratak je osvrt koji pokazuje kako vrijednosni sistem zajednice utječe na značenje riječi, njihovu unutarnju organizaciju i uporabu. Studija u šesnaestom poglavlju (*Varieties of fate: the Polish los and dola; the Russian sud'ba*) potaknuta je radom A. Wierzbicke (1992: 66–117) koja se osvrće na riječi za čovjekovu sudbinu u različitim jezicima. Wierzbicka kontrastira *los* u poljskome i *sud'ba* u ruskome, povezujući razlike među njima s razlikama u povijesti, religiji i kulturi. Dok *sud'ba* pretpostavlja ideju o pasivnom i poniznom predavanju višim silama, *los*, koji se upotrebljava u kontekstu igara na sreću, odražava optimističan stav. Wierzbicka spominje i drugi poljski koncept, *dola*, smatrajući ga nevažnim u poljskom, te stoga ne ulazi u detaljniju raspravu o njemu. Bartmiński pruža materijal za rekonstrukciju jezične slike povezane s riječju *dola* pokazujući da je ona u poljskome suprotnost riječi *los* te da je značenjski kontrast između tih riječi istoga tipa kao i onaj između poljske riječi *los* i ruske *sud'ba*. Smatra da su oba koncepta ukorijenjena u poljskoj kulturi te da odgovaraju dvama suprotnim stavovima prema životu: *los* je povezan s po-

vijesnim prototipom poljskog plemića, a *dola* s povijesnim prototipom poljskog seljaka.

U zaključnom poglavlju (*The conception of the linguistic worldview in comparative research*) Bartmiński se osvrće na to kako se koncept jezičnog pogleda na svijet može koristiti u interkulturalnoj semantici. Zagovarajući komparativna semantička istraživanja, ističe njihovu praktičnu primjenjivost u interkulturalnoj komunikaciji. Upućuje na to da skup temeljnih riječi u javnom diskursu EU, kakve su primjerice, ekvivalenti riječima *nacionalizam, demokracija, pravda, sloboda, tolerancija, agresija*, u različitim europskim jezicima imaju različite konotacije. Stoga bi, prema autoru, važna zadaća bila interkulturalna analiza vrednovanja, te analiza sociopolitičkog i etičkog leksika koja bi rezultirala u komparativnom aksiološkom rječniku.

Ova je knjiga uvod u ključne teorijske premise Lublinske etnolingvističke škole i njihovu primjenu u praktičnim semantičkim istraživanjima. Ona otkriva dosege ovog razvijenog i koherentnog kognitivnog pristupa leksičkosemantičkim promišljanjima. Studije uključene u knjigu pokazuju da postoje jasne paralele u razvoju kognitivnolingvističke misli u različitim dijelovima svijeta, bez obzira na različitost njihovih konteksta i tradicija. Studije otkrivaju i zanimljive različitosti, primjerice, u razumijevanju profiliranja: Bartmiński se ne koncentriše na univerzalni semantički proces, već na posebnu sociokulturalnu poziciju (idealiziranog) govornika. Temeljno je obilježje Lublinske etnolingvističke škole njezina metoda: opisi se sistematski temelje na bogatom materijalu prikupljenom iz najrazličitijih izvora i polja diskursa. Analiza tog materijala popraćena je teorijskim promišljanjima odnosa jezika, kulture i uma. Bartmińskijeva teorijska promišljanja često nastaju u produktivnom implicitnom ili eksplicitnom dijalogu s Annom Wierzbickom, Ronaldom Langackerom i Georgeom Lakoffom, kao i s europskim leksikografima, etnolingvistima i semiotičarima.

Knjiga će biti od vrijednosti i interesa istraživačima i studentima koji se bave leksičkom semantikom, diskursom i interkulturalnom komunikacijom. Krugovi koji se zanimaju za kognitivnolingvističke pristupe i semantiku uopće naći će u ovoj knjizi poticajan slavenski materijal, kao i podatke o razvoju slavenske semantičke misli. Primijenjene studije u knjizi zasigurno mogu poslužiti kao inspiracija za buduća interkulturalna semantička istraživanja.

Literatura

- Bartmiński, Jerzy (1973). *O języku folkloru*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Bartmiński, Jerzy (1996). O Słowniku stereotypów i symboli ludowych. *Słownik stereotypów i symboli ludowych*. Lublin, 1996. T. 1. Cz. 1, 9–34.
- Frank, Roslyn M., René Dirven, Tom Ziemke, Enrique Bernárdez, eds. (2008). *Body, Language, and Mind. Volume 2: Sociocultural situatedness*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Lakoff, George, Mark Johnson (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, George (1987). *Women, Fire, and Dangerous Things*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Langacker, Ronald W. 1991. *Concept, Image, and Symbol: The Cognitive Basis of Grammar*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Langacker, Ronald W. 2008. *Cognitive grammar: A basic introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Lippmann, Walter (1997). *Public Opinion* (first published 1922). New York: Free Press.
- Pintarić, Neda (1998/1999). Poljski časopis *Etnolingwistyka. Studia ethnologica Croatica* 10/11: 241-244.
- Putnam, Hilary (1975). *Mind, Language and Reality* (Philosophical papers 2). Cambridge: Cambridge University Press.
- Rosch, Eleanor (1978). Principles of categorization. Rosch, Eleanor, Barbara B. Lloyd, eds. *Cognition and Categorization*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, 27–48.
- SSSL 1996-1999. = *Słownik stereotypów i symboli ludowych*. Vols. 1-1 and 1-2. Ed. Jerzy Bartmiński, Lublin: UMCS.
- Wasiuta, Sebastian (2008). Stereotype: A key concept of Lublin ethnolinguistics. *Filologija* 13: 149–160.
- Wierzbicka, Anna. 1992. *Semantics, culture, and cognition: Universal human concepts in culture-specific configurations*. Oxford: Oxford University Press.
- Wierzbicka, Anna (1996). *Semantics. Primes and Universals*. Oxford: Oxford University Press.
- Wierzbicka, Anna (2006). *English. Meaning and Culture*. Oxford: Oxford University Press.